

**Grenland
landbrukskontor**
Skien | Porsgrunn | Siljan

Retningslinjer for Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), drenering, tilskudd til tiltak i beiteområder og nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) - Skien, Porsgrunn og Siljan kommuner for periode 2026 - 2029

INNHold	
1.0. Bakgrunn	3
1.1 Lokal forankring	3
1.1.0 Medvirkning og høring	3
1.1.1 Jordbruk, kulturlandskap, miljøutfordringer og påvirkning	3
1.1.2 Tildeling av SMIL midler	4
1.2 Prioriterte kulturlandskapsområder, Skien, Porsgrunn, Siljan	4
1.3 Generelle nasjonale forskrifter	8
1.3.1 Viktige grunnlagsdokumenter	9
1.4 SMIL- prioritering av tiltak	9
1.5 Satser for eget arbeid SMIL	12
1.6. Kommunal saksbehandling SMIL	12
2.0. Drenering	13
3.0. Tilskudd til tiltak i beiteområder - utmark	14
4.0. Tilskuddsordninger til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)	15
4.1 Tilskudd til skogkultur	15
4.2 Tilskudd til miljøtiltak i skog	16
4.3 Tilskudd til andre tiltak i skogbruket	17
4.4 Tilskudd til bygging og ombygging av skogsveier	17
4.5 Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.	18
4.6. Søknader og søknadsfrister NMSK	19
4.7 Kommunal saksbehandling NMSK	19
5.0. Klagerett	19

1.0. Bakgrunn

Grenland landbrukskontor utarbeider retningslinjer for miljøtiltak i landbruket, SMIL, drenering, tilskudd til tiltak i beiteområder og tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Planen bygger på følgende dokumenter og regelverk:

- *Gjeldende Landbruksplan for Skien og Porsgrunn kommuner*
- *Gjeldende Landbruksplan for Siljan kommune*
- *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)*
- *Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder*
- *Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord*
- *Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)*

Kommunen har ansvar for veiledning og tilrettelegging, og er vedtaksmyndighet for alle søknader om tilskudd. Dette innebærer at kommunen skal sikre god informasjon, faglig rådgivning og effektiv saksbehandling, slik at tilskuddsordningene bidrar til ønsket utvikling i landbruket og ivaretagelse av miljøverdier.

Ved behandling av søknader skal kommunen vurdere hvert enkelt tiltak opp mot den lokale prioriteringslisten. Denne vurderingen skal fremgå tydelig i vedtaksbrevet til søker.

1.1 Lokal forankring

Lokale retningslinjer skal sikre best mulig målretting av tilskuddsordningene, basert på lokale prioriteringer og miljøutfordringer. Tilskuddsmidlene skal prioriteres i tråd med disse retningslinjene, og gjenspeile prioriteringene.

Prioritering for SMIL midler er vridd mot vannforvaltning og forurensing for å følge opp forventningene for nasjonale og regionale myndigheter, og for å nå målene i regional vannforvaltningsplan for å redusere miljøpåvirkningene fra landbruket. Hydrotekniske tiltak har høyest prioritet av hensyn til avrenning, ressursbevaring og matproduksjon.

1.1.0 Medvirkning og høring

Retningslinjene skal sendes på høring til alle lokale bondelag, slik at disse forankres bredt i landbruksmiljøet og reflekterer reelle behov og utfordringer. Retningslinjene legges som referansesak til politiske organer i alle våre kommuner.

1.1.1 Jordbruk, kulturlandskap, miljøutfordringene og påvirkning på vannkvalitet

Skien er den av de tre kommunene som har det største jordbruksarealet. Det viktigste jordbruksområdet er Gjerpendalen, som også er et sentralt og verdifullt kulturlandskap med elver, bekker, raviner og erosjonsutsatte masser.

Siljan har et annet næringsmessig preg, med betydelig skogbruk og et mindre jordbruksareal. Mesteparten av skogen i kommunen eies av Fritzøe Skoger, og landskapet domineres av skog, innsjøer og et vassdragssystem som fører vann sørover.

Porsgrunn har relativt lite jordbruksareal, men inngår i de samme nedbørfeltene som Skien, og avrenningen herfra påvirker de samme kyst- og fjordsystemene

Skien, med sine omfattende jordbruksarealer i Gjerpendalen, har stor avrenning av fosfor og jordpartikler. Bekker, raviner og erosjonsutsatt mark bidrar til at avrenningen transporteres videre via Leirkup og Skienselva til Grenlandsfjordene. Selv om jordbruksarealet er mindre, inngår Porsgrunn i samme nedbørfelt. Dermed bidrar kommunen også til tilførsel av næringsstoffer til kystvannet gjennom Grenlandsfjordene. I Siljan transporterer Siljanvassdraget sedimenter og næringsstoffer gjennom en rekke innsjøer og fosser og videre til Farris. Derfra føres belastningen videre ut i kystsonen. Selv om Grenland ikke ligger i Oslofjorden, er Skagerrak et sammenhengende havområde, og næringsstoffer som tilføres Telemarskysten påvirker den samlede økologiske belastningen langs kyststrømmen som går mot Oslofjorden. Dermed spiller landbruket i Skien, Porsgrunn og Siljan en indirekte, men betydningsfull rolle for næringsstoffbelastningen i Oslofjordens økosystem.

1.1.2 Tildeling av midler

I våre tre kommuner har totale tilsagn de siste 4 årene ligget på om lag 2 millioner kroner årlig, men i 2025 var totale tilsagn på 2,3 millioner kroner. I 2026 har vi omtrent 2,7 millioner kroner til å støtte prosjekter innen SMIL ordninga. Dette grunnet at enkelte prosjekter ikke ble utført og midlene inndratt og tilbakeført kommuner.

For å redusere belastningen av Oslofjorden fra landbruket er midlene i tiltaksordningene fordelt slik:

70 % av potten går til **miljø- og forurensningstiltak i landbruket**

30 % går til tiltak innen **kulturlandskap, biologisk mangfold og kulturminner**

Ved årets utgang kan vi omfordele midler mellom de ulike tiltakene ved behov.

1.2 Prioriterte kulturlandskapsområder i Skien og Porsgrunn og Siljan

Områdene under representerer et bredt spekter av kulturlandskapstyper, fra kystnære beiteområder og øyer med lang landbrukshistorie, til kalkrike fjellområder med særegent artsmangfold. Flere av områdene har stor verdi for friluftsliv og rekreasjon, og er viktige for å bevare både natur- og kulturarv.

Ved SMIL-tiltak i disse utvalgte områdene vil kommunen kunne vurdere en høyere prosentsats, på grunn av de store biologiske og kulturhistoriske verdiene som skal ivaretas.

Skien:

Skien kommune har identifisert 15 områder med verdifullt kulturlandskap, som er forankret i kommunedelplan for kulturminnevern Avtrykk av Skien, i temakart til kommuneplan arealdel – Jordbruksarealer og viktig kulturlandskap. I kommuneplan arealdel er viktige kulturlandskap definert som hensynssone C kulturlandskap jf. PBL. Disse områdene har stor verdi både biologisk, kulturhistorisk og som verdifullt kulturlandskap, og inngår i nasjonale og regionale prioriteringer.

Prioriterte områder:

- **Gjerpensdalen fra Lund til Sanni** er et unikt kulturlandskap av nasjonal verdi. Området har vært i kontinuerlig jordbruksdrift siden bronsealderen og er rikt på viktige kulturlandskapselementer, gårdsanlegg og gamle gårdsveier. Store deler av dalen inneholder automatisk fredede kulturminner som gravhauger, bygdeborger og helleristninger. Seterlandskapet øst for Gjerpensdalen er særlig viktig
- **Plassen–Hørta–Akselåsen og Åsterød** - Øst for Gjerpensdalen ligger en småskala beitelandskap med setre og gamle plasser som var i tradisjonell drift fram til midten av 1960-tallet. Området har lang og sammenhengende landbrukshistorie, med kulturminner som rydningsrøyser, seterbuier og småbruksbebyggelse. Hørta, Meenseter og Båserød er setre knyttet til gårdene i Gjerpensdalen. Landskapet brukes fortsatt til beite og er svært artsrikt, med høy biologisk og genetisk verdi. Områdene inngikk i Arvesølvprosjektet og har skjøtelsesplaner. «Arvesølv» betegner kulturlandskap med særlig høy og uerstattelig natur- og kulturhistorisk verdi.
- **Gaupåsen–Løbergseter–Rustanområdet** - Området grenser til Arvesølv-områdene og har tilsvarende høye kvaliteter. Det er et mye brukt friluftsområde med et nett av merkede stier på østsiden av Gjerpensdalen. Landskapet er rikt på kulturminner, blant annet bygdeborg på Rustadkollen, rydningsrøyser og tufter etter gammel bosetning på Rustanseter. Gaupåsen var et lite bruk ryddet før Svartedauden. Seterlandskapet er tilbakeført og godt skjøttet.
- **Jønnevall - Lund** - Området har svært høy tetthet av fredete kulturminner og utgjør et kulturlandskap av nasjonal betydning. På Hoppestad og Ås ligger Østlandets største helleristningsfelt, med rundt tusen figurer, noe som gjør området til et av Norges viktigste forhistoriske billedfelt. Landskapsrommet mellom Luksefjellvegen og elva ved Ås danner en markant østvendt terrengvegg som rammer inn og forsterker opplevelsen av dette kulturhistorisk rike området.

- **Fjelldalen–Kleiva–Høgli** - I Luksefjell finnes et sammenhengende belte av solvendte beitemarker fra Skrehelle mot Kikut. Dette småskala kulturlandskapet er svært sårbart for endringer i driftsform. Mindre aktivt jordbruk gjør at gjengroing og skogplanting utgjør den største trusselen mot landskapets karakter og biologiske kvalitet.
- **Grini** - På Grini Nordre ligger Gjerpens største og mest imponerende gravfelt, med flere monumentale gravhauger. Den mest kjente er Kongehaugen, også kalt Gregorhaugen. Gravhaugene ligger høyt i terrenget med vid utsikt over et velbevart kulturlandskap, noe som understreker deres markante plass i landskapet. Grinigårdene, både Nordre og Søndre, var fullgårder i middelalderen og inngikk i Gjerpen prestegods.
- **Venstøp** - Området er et åpent jordbrukslandskap, avgrenset av bebyggelse på nord–sør-gående ryggformer. Venstøp Nordre – Henrik Ibsen Museum – og Venstøp Søndre er fredete gårdstun, der Ibsens barndomshjem utgjør et særlig viktig kulturminne med stor lokal og nasjonal symbolverdi.
- **Fossum–Mæla** er et sårbart område med storskala jordbruk, vakre gårdsanlegg og alleer.
- **Fjærekilen** -Fjære gård har lenge vært et sentralt kommunikasjonspunkt. Her lå Skiens innlandshavn, og før kanalen kom gikk all transport fra de øvre bygdene til Skien – og videre ut i verden – via dette stedet. Gården fungerte som skyssgård med hester, overnatting, skjenkestue og enerett på varetransporten mellom Fjære og Skien. Den eldste kjente veien i Solum gikk fra Knardalstrand over Hvitstensåsen og ned til Fjære. Sør for veien lå Fjære teglverk, hvor en lang brygge ble brukt til utskiping av teglstein. Området har også flere hulveier som vitner om omfattende ferdsel gjennom tidene.
- **Lia – Meldtvedt** - Området grenser i nord mot Liakollen, en av bygdeborgene i Solummarka. I sør ligger Søvteit, et tidlig maktsenter med bosettingsspor tilbake til eldre steinalder. Fra bronsealderen er det avdekket flere store gravrøyser med steinkister, som viser lang og betydningsfull bosetting. Også fra folkevandringstiden finnes markante funn, blant annet en svært innholdsrik kvinnegrav, som understreker områdets kulturhistoriske verdi og kontinuitet gjennom flere forhistoriske epoker.
- **Vold** - Her går skogen helt ned mot svabergene, og området rommer en rekke kulturminner knyttet til jernverk, skogdrift og fiske. Bolvik jernverk, etablert i 1692, hadde masovn, kullhus og verkstedsbygninger langs Voldsfjorden. På Bolvik gård finnes også spor etter den omfattende ishandelen som var viktig rundt Langesundsfjorden fram til 1920-årene. Istraffikken var en sentral del av lokaløkonomien og har satt tydelige spor i kulturlandskapet.
- **Stavdal - Øya** - I de sammenhengende skogsområdene i Kilebygda og Melum ligger et nett av vannveier omgitt av små åser og rolige skoglandskap. Innimellom åpner terrenget seg med dyrka mark og gårdsbruk som skaper et variert kulturlandskap. Tømmerdrift var

lenge en viktig næring, og allerede på 1500-tallet ble det anlagt sager og kverner i området. I skogen finnes fortsatt spor etter trekullproduksjon i form av gamle kullmiler. På 1700- og 1800-tallet ble det ryddet en rekke små husmannsplasser, som fortsatt vitner om tidligere bosetting og ressursbruk.

- **Mo** - Området er et rikt kulturlandskap med helhetlig byggeskikk, god terrengtilpasning og et verdifullt damanlegg fra den tidlige kraftutbyggingen. Mo kraftstasjon ble satt i drift i 1909, og Flittig kraftstasjon fulgte i 1962. Landskapet rundt Mo har lang bosetningshistorie, ryddet allerede i vikingtiden og bestående av ett bruk fram til 1760. Rundt 1700 ble de første husmannsplassene etablert, og etter hvert lå det 14 husmenn under Mo. Gårdens skogeiendom strakte seg over store områder på Opphaugen og i Luksefjell. Mo har også en rik industrihistorie, med et sagbruk omtalt allerede i 1611. I dag er området et sentralt sted for Løvenskiolds skogdrift og bærer tydelige spor etter sin lange kultur- og næringshistorie.
- **Luksefjell** - Ved nordenden av Fjellvannet ligger en liten grend med små gårdsanlegg, omgitt av halvåpne beitemarker og en særpreget, enhetlig byggeskikk. En vakker bjørkeallé markerer overgangen mellom bebyggelsen og vannflaten og understreker landskapets helhet. Kvalitetene er så store og sammenhengende at området bør vurderes for målrettet skjøtsel. Luksefjell har lange setertradisjoner for Sauherad, og området er rikt på arkeologiske funn som viser lang og kontinuerlig bruk.

Porsgrunn:

Porsgrunn kommune har registrert **21 områder med verdifullt kulturlandskap**, som er viktige både for biologisk mangfold, kulturhistorie og landskapsopplevelse. Disse områdene er identifisert gjennom kommunens planarbeid og nasjonale databaser, og inngår som sentrale elementer i strategiplanen for tilskudd til miljøtiltak.

Prioriterte områder:

- **Bjørkedalen** - Området er et viktig kulturlandskap, preget av småskala jordbruk med gamle gårdstun, kulturminner og den historiske presteveien mellom Eidanger og Siljan. Aktiv jordbruksdrift har bidratt til at flere steder – som Søndre Lunde, Fosse og Holtet – er registrert som verdifulle naturtyper, blant annet naturbeitemark og hagemark.
- **Langangen – Oklungen** - Området består av et småskala, sammenhengende jordbruks- og kulturlandskap brukt til grasproduksjon og beite, med jordbruksarealer samlet langs Markaveien. Det finnes flere SEFRAK-registrerte våningshus her, og jordbruksdriften har skapt viktige naturtyper som naturbeitemark, rik beiteeng, beiteskog og gammel hagemark. Det er også gjort arkeologiske funn, blant annet bosetningsspor fra steinalderen og gravfelt fra jernalderen.
- **Lerstang – Berg – Stamland – Oksum – Stulen** - Området består av åpne jordbruksarealer som bryter opp et kupert skogsterreng med mye lauvskog. Det er et aktivt

jordbruksområde med korn- og grasproduksjon. I landskapet finnes en rekke eldre bygninger knyttet til landbruket, blant annet det fredete våningshuset på Berg og flere SEFRAC-registrerte bygg fra før 1850 på Røra, Stamland, Oksum og Solvik. Gravfeltet på Lerstang og andre kulturminner vitner om lang og kontinuerlig jordbruksdrift i området.

- **Versvika - Rød - Grava - Kjørholt** - jordbrukslandskap vest for E18 fra Versvika til Kjørholt rik på naturverdier og kulturminner. Aktiv jordbruksdrift med husdyrhold, gras og kornproduksjon. En rekke historiske SEFRAC registrerte våningshus og uthus i området. Flere minner etter lang jordbruksdrift som rydningsrøyser, steingjerder og flere registrerte bosetningsområder fra steinalder og gravminner fra jernalder. I området Klepp-Grava er det registrert en lokal viktig naturtype med rik hagemark.
- **Vallermýrene** – det største sammenhengende jordbruksområdet i kommunen. En storskala åpent slettelandskap avgrenset av skogkledde åser mot vest (Valleråsen). Aktiv jordbruksdrift med produksjon av korn og gras. En del av området brukes til produksjon av ferdig plen. Jordbruksarealene ligger tett til boligområdene på Hovenga og høgskolen på Kjølnes.
- **Hovholt** – Eidanger prestegård -landbruksområdene ligger bynært og er avgrenset av omkringliggende boligområder. Flere SEFRAC registrerte våningshus, utvalgte naturtyper med rik edellauvskog, prestealleen, flere kulturminner og funn av bosetningsområder fra steinalder, gravfelt fra jernalder, kokegroper.
- **Kyst og øylandskapet** - småskala kystlandbruk hvor både ressursene i jorda og sjøen ble utnyttet. På Sandøya finnes et spennende landskap med åpne jordbruksarealer. Mange av kystjordbruksplassene har blitt fritidseiendommer etter hvert. Kalkfjellområdene på **Eidangerhalvøya** utmerker seg med sin spesielle geologi og flora, og har betydning både regionalt og nasjonalt. Områder som **Sandøya**, **Håøya** og **Versvika** har i tillegg stor verdi som kystlandskap med aktiv bruk og skjøtsel.

Siljan:

Prioriterte områder:

- **Romsdalsområdet** - flere små skogarbeidergårdsbruk i et historisk område med mange fløtningsanlegg.
- **Gorningen - Laksjø** - tømmerrenne 1200m, saganlegg, damanlegg.
- **Austad gårdene** (gårdsanlegg, tunutforming, lik bebyggelse).
- **Søllandseter** - seter godt bevart, ligger nær fløtningsanlegg og dam, fin turområdet.

1.3 Generelle nasjonale forskrifter

Strategiplanen bygger på 4 sentrale tilskuddsordninger:

- Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Tiltak i beiteområder i utmark
- Drenering av jordbruksjord

- Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

1.3.1 Viktige grunnlagsdokumenter

Planer og programmer

- Gjeldende Regionalt miljøprogram i jordbruket, Vestfold og Telemark
- Regional vannforvaltningsplan og handlingsprogram
- Handlingsplan for fremmede arter
- Handlingsplan for pollinerende insekter

Kommunale og nasjonale planverktøy

- **Gjeldende kommuneplans arealdel for Skien og Porsgrunn**
- **Gjeldende kommunedelplan for kulturminnevern** – Avtrykk av Skien
- **Naturbase** – nasjonal database for naturverdier
- **AR5** – arealressurskart fra NIBIO
- **Kulturminnekart og Askeladden** – registrering av kulturminner
- **Artsdatabanken** – informasjon om arter og naturtyper

1.4 SMIL - prioritering av tiltak

Gjennom tilskuddsordningene for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) kan det gis støtte til tiltak som bidrar til å redusere forurensning eller risiko for forurensning fra jordbruket, samtidig som natur- og kulturverdier bevares og utvikles.

Tiltak som bidrar til god miljøeffekt, skal prioriteres. Tilskudd skal også prioriteres på områder med større miljøutfordringer innen forurensning, spesielt verdifullt kulturlandskap og biologisk mangfold.

Høyt prioritert - inntil 70%

- Områdetiltak – større planlegging og tilretteleggingsprosjekter
- Hydrotekniske tiltak som fangdammer, reparasjon av overvannsanlegg, gjenåpning av bekkelukkinger og erosjonssikring
- Vedlikehold av fangdammer og renseparker
- Tiltak som opprettholder og øker bruken av gammel kulturmark
- Tiltak som ivaretar biologisk mangfold og pollinerende områder
- Omlegging fra åpen åker til mer ekstensiv planteproduksjon

Middels prioritert – inntil 40%

- Dekke over eksisterende gjødsellager
- Miljøplantinger; planting av kantvegetasjon langs bekker og elver
- Istandsetting av mindre verneverdige bygninger prioriteres fremfor våningshus og driftsbygning.

- Elektronisk gjerdeutstyr i Siljan. I Skien og Porsgrunn innvilges når det er midler til øverst på slutten av året.

Lav prioritert – inntil 30%

- Tilrettelegge for større tilgjengelighet og opplevelser i jordbrukslandskapet
- Rensetiltak for å redusere tap av plantevernmidler
- Tiltak til å redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer, plansilo.
- Bekjempelse av fremmede arter.

Type tiltak	Prioritet	Tiltak og eksempler	Tilskudd
Områdetiltak – større helhetlige prosjekter over større områder. Bør lede fram til gode og konkrete tiltak.	1	• Planlegging og organisering av fellestiltak • Prosjektarbeid • Kartleggingsarbeid • Skjøtselsplaner	Inntil 100%
Miljø og forurensningstiltak	1	Hydrotekniske tiltak: • Rehabilitering av eldre lukkingsanlegg • Rehabilitering og sikring av utløp og kummer, rørgater • Nye kummer med utløpsgrøfter • Terrengutforming/etablering av motvoll ved nedløpskum mm. • Gjenåpning av bekelukkinger • Erosjonssikring av utløp • Erosjonssikring av elve- og bekkekanter • Flomdempende tiltak • Fordrøingsdam/flomvoll • Fangdammer, andre økologiske rensetiltak	Inntil 70%
		Åpne avskjæringsgrøfter for å redusere erosjon og avrenning.	Inntil 70%
		Omlegging fra korn til gras på erosjonsutsatte områder i erosjonsklasse 3 og 4	Inntil 70%
	3	Tiltak til å redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer, plansilo.	Inntil 30%
	1	Permanent dekke som hindrer utslipp fra eksisterende gjødsellager	Inntil 40%
Kulturlandskap	1	Tiltak som ivareta biologisk mangfold, truet naturtype, utvalgte naturtyper og prioriterte arter. (slåttemark,	100%

		naturbeitemark). Verne om jordbrukets genetiske ressurser.	
	1	Tiltak som istandsette gammel kulturmark (rydding, gjerning). Ordninger omfatter ikke etablering av beite på arealer som er definert som skog og utmark.	Inntil 70% ved store biologiske verdier, ellers inntil 50%
	2	Tiltak som ivaretar kulturminner og kulturmiljøer i jordbruket, her også verneverdige bygninger. G Gammel seterbebyggelse med stor kulturhistorisk og natur verdig.	Inntil 40% Inntil 50%
	2	Tiltak som bedrer allmenhetens tilgang til jordbrukslandskap.	Inntil 30%
	1	Etablering av områder for pollinerende insekter på tilgrensede arealer til fulldyrka jord.	Inntil 70%
Elektroniske overvåkningsutstyr	1	Siljan. Skien og Porsgrunn - på slutten av året.	Inntil 40%

Presisering:

Tiltak for pollinatorer

Aktiv skjøtsel og tilrettelegging for pollinerende insekter er viktig for å sikre leveområder for villbier og andre pollinatorer. SMIL-midler kan ikke benyttes til etablering av pollinatorvennlige soner på fulldyrka mark – dette dekkes av **Regionalt miljøprogram (RMP)**.

Fjerning av fremmede arter

Tiltak for fjerning av **fremmede skadelige arter** i jordbrukets kulturlandskap er støtteberettiget, særlig ved større områdeprosjekter som omfatter hele strekninger eller sammenhengende arealer. Beskjempelsesplan må følge søknaden. Også aktuelt langs bekker og vassdrag, hvor det ikke er aktuelt å bruke sprøytemidler.

Seterområder

Tiltak for å ta vare på **seterområder med gammel kulturmark** kan gis høyre prosentsats ved høy verdig, siden disse bidrar til å bevare tradisjonell bruk, biologisk mangfold og kulturhistoriske verdier.

Samarbeid med kulturminneforvaltningen

Tiltak som berører **kulturminner og kulturmiljøer** kan avklares med **Vestfold og Telemark fylkeskommune**, kulturminneforvaltningen. Dette gjelder både skjøtsel, tilrettelegging og eventuell fysisk påvirkning av kulturminner.

1.5 Satser for eget arbeid SMIL

Beskrivelse av arbeid	Veiledende satser
Egeninnsats arbeid	450,-
Eget arbeid med motorsag/ryddesag	550,-
Fører+traktor+redskap (henger)	900,-
Fører + gravemaskin under 8 tonn	850,-
Fører + gravemaskin over 8 tonn	Fra 1 000,- til 1 250,-
Rydding av beiter – sats per dekar:	
Noe gjengrodd	2 000,-
Middels gjengrodd	5 000
Sterk gjengrodd	8 000,-
Leie av flis kutter	700,- per dag/ 3 500,- per uke
Oppsetting av gjerde:	
Gjerde 2 tråder (oppsett og stolper)	90,-/lm
Gjerde 3 tråder (oppsett og materiell)	110,-/lm
Nettinggjerde med topptråd, laus grunn	140,- per lm
Tillegg for boring av gjerdestolper i berg	20 per lm
Fjerning av gammelt piggtrådgjerde	25,- per lm
Grind traktor	5 000,-/stk
Gjerde klyv/grind gående	2 000,- /stk
Sluse med fast port	3 000,-/stk

1.6 Kommunalt saksbehandling

Søknad om tilskudd til **spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)** skal leveres elektronisk via Altinn.

Søknadsfrist og behandling

Søknader behandles **fortløpende** gjennom året.

- For at søknaden skal kunne ferdigbehandles innen inneværende år, må den være levert **senest 1. oktober**.
- Søknader som ikke innvilges på grunn av begrensede midler, kan vurderes ved senere tildelingsrunder.

Viktige presiseringer

- Søknaden skal inneholde en **beskrivelse av tiltaket, kostnadsoverslag**, og eventuelle **kartvedlegg**.
- Ved tiltak som berører **kulturminner eller kulturmiljøer**, bør det foreligge **avklaring med Vestfold og Telemark fylkeskommune**, kulturminneforvaltningen.
- For tiltak som krever **skjøtselsplan**, skal denne vedlegges søknaden.

- Ved tiltak som berører naturtyper eller vannmiljø skal det innhentes uttalelser fra andre relevante **særmyndigheter**.
- Gjødslingsplan og journal over bruk av sprøytemidler skal legges ved søknaden.

Kommunen prioriterer søknader etter fastsatte retningslinjer, og fatter vedtak i SMIL-saker. De søknadene som har størst miljøeffekt vil bli prioritert høyest, sammen med søknader som gjelder områder med biologiske verdier og viktig kulturlandskap.

Søkere som har aktive SMIL tiltak som ikke er fullført vil prioriteres sist ved tildeling av nye SMIL tilskudd inntil prosjektet er fullført eller avsluttet, med unntak av planleggings- og tilretteleggingsprosjekter eller fellestiltak.

Tiltak som skjøtsel og drift av arealer som følge av normal bruk av arealene til avling og alminnelig jordarbeiding knyttet til eksisterende drift, vil i hovedsak ikke være berettiget tilskudd etter denne ordningen. Det er først og fremst tiltak som innebærer en ekstra innsats utover dette, og som det er forbundet særlige kostnader med, som er berettiget tilskudd. Dette kan gjelde omlegging til, videreføring av en driftsform som er egnet til å ivareta spesielle miljø- og biologiske verdier eller kulturminneverdier.

Saksbehandling og utbetaling

- Vedtak fattes på bakgrunn av godkjent **kostnadsoverslag** og **finansieringsplan**.
- Tilskudd utbetales i takt med fremdrift i tiltaket, og alltid etter godkjent **sluttrapport** og **sluttregnskap**.
- **Landbruksdirektoratets obligatoriske rapportskjema** skal benyttes ved både delutbetaling og sluttutbetaling.
- **25 % av tilskuddsbeløpet** holdes tilbake til tiltaket er fullført og dokumentert.

2.0. Drenering

Prioriteringer

- Tiltak som **både gir økt jordbruksproduksjon og reduserer faren for vannforurensning** skal prioriteres.
- Støtte gis til tidligere grøftet arealer (unntak er planerte arealer).
- Plan for drenering med kart, beskrivelse av tiltaket, og den miljømessige virkningen av dette.
- Tiltak må ikke utføres før søknad er godkjent og tilskudd innvilget.
- Ved behov hente tillatelse fra Statsforvalteren eller Fylkeskommune etter forskrift om Fysiske tiltak i vassdrag og i forhold til kulturminner.

Lokale prioriteringer

Ved flere søknader enn tilgjengelige midler, skal kommunen prioritere tiltak som:

- Gir størst økning i matproduksjon
- Reduserer erosjon og overflatevann til **sårbare vannforekomster**

Tilskuddssatser

Tiltakstype	Tilskuddssats
Systematisk drenering	4000 kr per dekar
Usystematisk drenering/grøfting	61 kr per løpemeter
Avskjæringsgrøfter	Inntil 4000 kr per dekar berørt areal
Maksimalt tilskudd per dekar	4000 kr

- Søknader behandles **fortløpende** gjennom året.
- For behandling innen inneværende år, må søknaden være levert **senest 1. oktober**.

3.0 Tilskudd til tiltak i beiteområder - utmark

Tilskuddet kan benyttes til:

- **Investeringer i beitefelt**
- **Planlegging og tilrettelegging** av tiltak i beiteområder

Tilskuddet er primært rettet mot:

- **Lag og foreninger** (beitelag, grunneierlag, radiobjellelag) registrert i Enhetsregisteret
- Lag som driver **næringsmessig beitedrift**, der dyra går minst 5 uker på utmarksbeite og mer enn halvparten av medlemmene har rett til produksjonstilskudd

Enkeltforetak med rett til produksjonstilskudd kan også søke, dersom naturgitte og driftsmessige forhold ikke gjør samarbeid mulig.

Ved tildeling prioriteres:

1. **Søknader fra beitelag** før enkeltpersoner
2. **Fellestiltak** før enkelttiltak

Tilskuddssatser og vilkår

Tiltakstype	Maksimal tilskuddssats
• Saltsteinautomater • Sanke- og skilleanlegg • Sperregjerder • Ferister og bruer	Inntil 70%
Elektronisk overvåkningsutstyr	Inntil 40% for halvparten av voksne dyr i flokken
Øvrige investeringstiltak	Inntil 30%

- Tilskudd gis hovedsakelig til **faste installasjoner og utstyr** knyttet til beitebruk i utmark.
- Det må foreligge **langtidsleieavtale** for beiteområder (inntil 10 år).
- Det kreves **godkjenning og tillatelse** fra eiere og rettighetshavere i området som kan bli berørt av tiltaket.

4.0 Tilskuddsordninger til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

4.1 Tilskudd til skogkultur

I samsvar med forskrift om tilskudd til nærings og miljøtiltak i skogbruket (NMSK-forskriften) § 4 kan det gis tilskudd for å stimulere til utvikling av kvalitetsskog, herunder:

- Foryngelsestiltak som planting, såing og markberedning
- Ungskogpleie
- Stammekvisting
- Tynning (dekke underskudd)
- Gjødsling
- Grøfting

Statsforvalterens tildeling av tilskuddsmidler til kommunene baseres i stor grad på forventet aktivitet av ungskogpleie i den enkelte kommune. Tilskuddsnivå fastsettes årlig og kan variere i planperioden ut fra forventet aktivitet og årlig tildelte tilskuddsmidler. Kommunene har utarbeidet egne retningslinjer for bruk av tilskudd. For informasjon om prioritering og vilkår for tilskudd, fastsetting av prosentsats for tilskudd, samt andre forhold og forutsetninger, vises det til retningslinjene.

I planperioden fokuseres det på kvalitets- og produksjonsfremmende tiltak. Ungskogpleietiltak som vegetasjonskontroll i foryngelsesfelt og senere avstandsregulering i ungsbogen er viktige tiltak for å

oppnå tilfredsstillende tetthet, god utnyttelse av produksjonsevnen, samt god framtidig tømmerkvalitet. Ungskogpleie er høyt prioritert for bruk av tilskudd.

Etter forskrift om bærekraftig skogbruk §§ 6-8 er det en lovpålagt plikt å sørge for tilfredsstillende foryngelse etter hogst. Tilskudd til ordinære foryngelsestiltak vil trolig ikke utløse vesentlig økt foryngelsesaktivitet. Kommunale tilskuddsmidler prioriteres derfor ikke til foryngelsestiltak.

Stammekvisting er et kvalitetsfremmende tiltak som utføres i svært liten grad i våre kommuner. Tynning fremmer økt produksjon og kvalitet, men utføres heller ikke i særlig stor grad, samtidig som tømmermarkedet de senere årene har gitt grunnlag for positiv driftsnetto etter tynning. Grøfting og grøfte-rensk i skog motvirker forsumpning og er produksjonsfremmende, men behovet utløses til dels av hogstform og må i en del tilfeller utføres i kombinasjon med oppretting av sporskader. På dette grunnlaget prioriteres ikke tilskudd til de nevnte ordningene i planperioden.

Prioritering av tilskudd til skogkultur i planperioden:

Høyt prioritert

- Tilskudd til ungskogpleie (herunder mekanisk etterarbeid og avstandsregulering)

Ikke prioritert

- Foryngelsestiltak
- Tilskudd til stammekvisting
- Tilskudd til tynning (dekning av underskudd)
- Grøfting og grøfte-rensk
- Gjødsling av skog

Andre tilskuddsordninger for skogkultur:

Det er tilrettelagt for tilskudd til tettere planting som klimatiltak, fra en sentral ordning med egen nasjonal ramme, som gjelder for nyplanting, planting etter markberedning og suppleringsplanting. Tilsvarende er det egen ordning for gjødsling av skog. Tiltakene regnes som klimatiltak og kan gis tilskudd basert på sentralt fastsatte retningslinjer. Kommunene forvalter tilskuddsordningene med hjemmel i NMSK-forskriften, men bevilger ikke tilskudd fra kommunal ramme til ordningene.

4.1 Tilskudd til miljøtiltak i skog

Ivaretagelse av miljøverdier i skog er en lovpålagt plikt etter Lov om skogbruk og Forskrift om bærekraftig skogbruk. I områder der det drives skogbruk kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner. Følgende tiltak omfattes av ordningen:

- Dekning av merkostnader/ tap ved gjennomføring av skjøtselstiltak.
- Delvis dekning av tap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier.
- Dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veibygging i spesielle områder.

Tilskuddsordningen forvaltes av kommunene med hjemmel i NMSK-forskriften, basert på en sentral ordning med egen nasjonal ramme. Kommunene følger derfor de sentralt fastsatte retningslinjene

for tilskuddsforvaltning. Med grunnlag i denne ordningen prioriteres ikke de kommunale NMSK-midlene for tilskudd til miljøtiltak i skog. Dersom den nasjonale rammen for øremerkede midler til miljøtiltak bortfaller i planperioden, kan kommunen revurdere prioriteringen av de kommunale NMSK-midlene det enkelte år til også å omfatte miljøtilskudd. Om det blir tilfelle vil tilsvarende tiltak være omfattet av ordningen, med utgangspunkt i tilsvarende retningslinjer som er gjeldende i dag.

4.2 Tilskudd til andre tiltak i skogbruket

Gjelder fellestiltak og prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i en kommune eller region, og har som mål å øke aktiviteten og ressursutnyttelsen i og fra skogen. Dette kan f.eks. være aksjonsrettede skogkulturprosjekter, fellestiltak for økt avvirkning m.m. I foregående planperiode ble det for Skien og Porsgrunn kommuner etablert en faghjelpordning for økt aktivitet innen ungskogpleie, som i stor grad er finansiert av skogbrukets rentemidler. Fornyelse av samarbeidsavtale med aktuell faghjelp vurderes årlig. Dersom det i planperioden er NMSK-midler igjen av skogkultur-potten ved årets slutt kan inntil 50 % av faghjelpkostnaden finansieres av disse midlene.

I planperioden vil det være fokus på bruk av godkjente veiplanleggere i forbindelse med planlegging av nye og ombygging av skogsbilveier. Tilskuddsmidler prioriteres til delvis dekning av plankostnader i forbindelse med veibygging, uavhengig av om veiprojektet blir realisert eller ikke. Bruk av godkjent veiplanlegger gir et direkte økonomisk tilskudd tilsvarende ett dagsverk. Plankostnader utover dette dekkes av skogeier, men kan tas inn i kostnadsgrunnlaget ved søknad om tilskudd til veibygging.

4.3 Tilskudd til bygging og ombygging av skogsveier

Det kan gis tilskudd til veier som er godkjent etter gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av veier til landbruksformål. Statsforvalteren tildeler tilskuddsmidler til kommunen i stor grad basert på vegprosjekter som er planlagt og meldt inn til kommunen året i forveien.

Kommunene har utarbeidet egne retningslinjer for søknader om tilskudd. For informasjon om krav til søknad, prioritering av skogsveier med tilskudd, fastsetting av prosentsats for tilskudd, samt andre forhold og forutsetninger, vises det til retningslinjene.

Prioritering av tilskuddsmidler til skogsveier:

Høy prioritet:

- Bilveier, veiklasse 3+4, uten restriksjoner i teleløsnings- og nedbørsperioder
- Ombygging av bruer

Middels prioritet:

- Bilveier, veiklasse 3+4, med restriksjoner i teleløsnings- og nedbørsperioder
- Avkjøringslommer og punktutbedring

Lav prioritet

- Bilvei, veiklasse 5
- Traktorvei, veiklasse 7+8

Ved prioritering av tilskuddsmidler til skogsveier legges det videre vekt på prosjektets lønnsomhet, andel skogbruksinteresser i veien, samarbeidstiltak som hovedadkomstveier og fellesanlegg. Det kan også prioriteres strekningsvis eller punktvis ombygging (utbedring av flaskehalser).

Tilskuddsbeløp beregnes ut fra en fastsatt prosentsats for aktuelt veianlegg. Procentsats kan variere mellom år ut fra søknadsmengde og tilgjengelige midler. Følgende forhold vektlegges ved fastsetting av størrelsen på prosentsats for tilskuddet: Veiklasse og byggeteknikk, produktivt skogareal og stående kubikkmasse tømmer i veiens dekningsområde, lønnsomhet og samarbeidstiltak.

Følgende tilskuddsnivå brukes som retningsgivende ved fastsetting av tilskuddsprosent:

Tiltak	Procentsats
Bilveier klasse 3 og 4 – stor trafikkbelastning uten restriksjoner	30 – 50 %
Bilveier med restriksjoner i teleløsnings- og nedbørsperioder	20 – 40 %
Ombygging av bruer på skogsbilveier	40 – 60 %
Skogsbilvei klasse 5 og traktorveier	20 – 30 %

4.4 Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.

Det kan gis tilskudd til å drive fram skogsvirke med taubane, hest o.a. Statsforvalteren tildeler tilskuddsmidler til kommunen i hovedsak basert på skogsdrifter som er planlagt og meldt inn til kommunen året i forveien.

Kommunene har utarbeidet egne retningslinjer for søknader om tilskudd. For informasjon om krav til søknad, prioritering mellom tiltak og vilkår for tilskudd, samt andre forhold og forutsetninger, vises det til retningslinjene.

Følgende tilskuddsnivå brukes som retningsgivende ved fastsetting av tilskudd:

Tiltak	Tilskuddsnivå
Drift med tung taubane (kabelkran o.l.)	Inntil 100,- kr/ m ³
Drift med lett taubane (slepebane o.l.)	Inntil 80,- kr/ m ³
Drift med hest	Inntil 60,- kr/ m ³
Drift med vekslende driftssystem, f.eks. fløting og annen transport	Inntil 60,- kr/ m ³

4.5 Søknader og søknadsfrister NMSK

Det skal benyttes ulike søknadsskjemaer for de ulike tiltak, disse finnes på Landbruksdirektoratets nettsider www.landbruksdirektoratet.no. Søknadene sendes kommunen. For noen av ordningene kan det søkes elektronisk (*), alternativt må det søkes på aktuelle skjema:

- Utbetaling fra skogfond og søknad om tilskudd til skogkultur * (LDIR-909)
- Utbetaling fra skogfond og søknad om tilskudd til grøfting og gjødsling * (LDIR-910)
- Søknad om tilskudd til miljøtiltak i skog * (LDIR-911)
- Søknad om tilskudd til vegbygging (LDIR-903)
- Søknad om tilskudd til drift med taubane, hest o.a. (LDIR-916)

Søknadsfrister:

- Tilskudd til skogkultur: 10. november.
- Tilskudd til tettere planting som klimatiltak: 25. november
- Tilskudd til gjødsling: 15. september
- Tilskudd til miljøtiltak: løpende søknadsfrist
- Tilskudd til vegbygging: 10. oktober (året før tiltaket), evt. løpende dersom ledige midler
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.: 10 oktober (året før tiltaket)

4.6 Kommunal saksbehandling NMSK

Søknader om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) behandles av kommunen i henhold til Lov om skogbruk og Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.

Tilskudd til skogkultur endrer ikke bruken av arealet, og berører dermed ikke naturmangfold, jf. naturmangfoldloven (nml.) § 7. Dette innebærer at det ikke skal gjøres vurderinger etter nml. §§ 8 – 12. Alle søknader om tilskudd til skogsveier og miljøtiltak i skog vurderes etter naturmangfoldloven §§ 8 – 12.

Tilskudd til skogkultur utbetales til skogeiers skogfond. Grunnlag for tilskudd er innrapportert og registrert skogkulturarbeid i skogfondsystemet. Skjema «Utbetaling av skogfond og søknad om tilskudd til skogkultur» skal benyttes.

Det kan bare gis tilskudd til veier som er godkjent etter den til enhver tid gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av veier til landbruksformål. Utbetaling av tilskudd skjer primært på grunnlag av godkjent regnskap etter at tiltaket er ferdigstilt og resultatkontroll er gjennomført. Ved behov kan det imidlertid tillates utbetaling av tilskudd underveis i byggeprosessen basert på foreløpig regnskap og vurdering av arbeidet som er gjennomført.

5.0 Klagerett

Vedtak i søknad om tilskudd til miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og søknad om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) er enkeltvedtak som kan påklages, jf. forvaltningsloven kapittel 6.

